

dr hab. Marek Ćwiklicki, prof. nadzw. UEK
Wydział Gospodarki i Administracji Publicznej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

RECENZJA
rozprawy doktorskiej mgr. Dariusza Piesio
pt. „Ewolucja systemów franchisingowych w Polsce”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Grzegorza Karasiewicza

1. Ocena doboru problematyki badawczej i tematu rozprawy

Dobór podjętej problematyki przez mgra Dariusza Piesio oceniam pozytywnie. Zagadnienie ewolucji franchisingu w Polsce nie stanowiło jak dotąd programu badań szczegółowych i dlatego ujęcie ewolucyjne i systemowe tego zjawiska wzbogaca naszą wiedzę na ten temat. Nabiera to szczególnego znaczenia z perspektywy czasowej badania nawiązującej do zmian otoczenia gospodarczego w Polsce w ciągu ostatnich dwudziestu pięciu lat, co bez wątplenia miało wpływ na kształtowanie się form organizacyjno-prawnych systemów franchisingowych.

Temat rozprawy: „Ewolucja systemów franchisingowych w Polsce” dobrze oddaje jej zawartość. Wybór tytułowej problematyki mgr Dariusz Piesio adekwatnie uzasadnia, nawiązując do znaczenia dla gospodarki, w czym upatruję odwołanie do pragmatyki działania systemów franchisingowych, ale także do znaczenia dla teorii zarządzania, co Autor wyjaśnia na podstawie przeprowadzonej analizy literatury.

Pozytywnie oceniam też zastosowaną metodologię badania, obszerne uzasadnienie jej wyboru i podjęcie się badań zgodnie z – moim zdaniem mało popularną w naukach o zarządzaniu – metodą podłużnego (longitudinalnego) studium przypadku. Zastosowana metoda badania pozwoliła na oryginalne rozwiązanie problemu badawczego, a w konsekwencji na spełnienie przez rozprawę wymogów stawianych w Ustawie o stopniach i tytułach naukowych.

2. Ocena układu pracy

Całość rozprawy zawiera się na 290 stronach. Jej strukturę tworzy: wstęp (6 stron), cztery rozdziały, w tym dwa dotyczące teorii związanej franchisingiem i ewolucją systemów franchisingowych) oraz dwa odnoszące się do wyników badania i wniosków z nich wynikających. Po ostatnim rozdziale umieszczono wykaz wykorzystanej literatury, którą Autor podzielił na monografie, rozdziały w monografiach i artykuły naukowe (182 pozycje) oraz źródła internetowe (7 źródeł). Po wykazie literatury dołączono spis tabel, rysunków i wykresów. Na końcu rozprawy zamieszczono załączniki zawierające: 1) scenariusz wywiadu do badania organizacji franchisingowych, 2) zbiór definicji franchisingu wraz z analizą prowadzącą do przyjęcia określonej definicji franchisingu.

Pierwszy rozdział poświęcono przeglądowi literatury na temat franchisingu (73 strony). Strukturę tego rozdziału tworzą trzy punkty, w ramach których wyszczególniono dalsze podrozdziały wskazujące na cząstkowe zagadnienia. Podobną szczegółową strukturę przyjęto w rozdziale 2 (50 stron) zawierającym opis ewolucji systemów franchisingowych. Jednak w tym przypadku można dokonać podziału podrozdziałów na prezentację założeń ewolucji systemów franchisingowych co ma swój wyraz z podrozdziałach 2.1 i 2.2. poświęconych kolejno podejściu ewolucyjnemu i podejściu systemowemu oraz na założenia metodologii badania ujęte w podrozdziałach 2.3 i 2.4 dotyczące prezentacji modelu badawczego oraz przebiegu badania wraz z zastosowanymi metodami badawczymi. W rezultacie rozdział ten nosi cechy teoretyczno-metodologicznego. Rozdział 3 (78 stron) zawiera analizę pięciu studiów przypadków, a każdy z nich stanowi treść osobnego podrozdziału, poprzedzoną wyjaśnieniem przyjętej struktury ich opisu. Wyjaśnienie zastosowanego podziału dla tych przypadków jest poprawne. Rozdział czwarty (43 strony) obejmuje dyskusję otrzymanych wyników, wnioski z badań i podsumowanie. Autor bardzo drobiazgowo wyodrębnia w strukturze takie podpunkty jak odpowiedzi na pytania badawcze. Nie mniej jednak, dokonując całościowej oceny tej części pracy stwierdzam, że zawiera ona wszystkie niezbędne elementy raportu badawczego. Mgr Dariusz Piesio potwierdził w ten sposób, że posiada umiejętności analizy wyników badania, a na ich podstawie wnioskowania z dostrzeżeniem ograniczeń badawczych i formułowania kierunków dalszych studiów nad wybranym zagadnieniem.

Całość struktury jest kompletna, Autor poprawnie dokonał podziału cząstkowych rozważań w formie odrębnych punktów pracy, a ich sekwencja jest logiczna. Tytuły poszczególnych rozdziałów są właściwie sformułowane, oddają zawartą w nich treść. Rozprawa ma zatem właściwą kompozycję.

3. Ocena celów pracy

We Wstępie mgr Dariusz Piesio określa podstawowy problem badawczy jako „jak kształtowały się systemy franchisingowe w Polsce w ramach procesu ewolucji?” (strona 9), które wyjaśnia także jako identyfikację elementów tworzących te systemy i relacji między nimi. W nawiązaniu do głównego pytania Doktorant formułuje trzy dalsze pytania szczegółowe dotyczące dostosowań systemu franchisingowego do otoczenia, czynników ewolucyjnych i ich oddziaływań. Przyjęcie perspektywy systemowej, ewolucyjnej i praktycznej (sprawnościowej), skutkujące pytaniami dotyczącymi kształtowania się (formowania się) systemów franchisingowych, bezpośrednio przełożyły się na części rozprawy zawarte w rozdziałach teoretycznym (rozdział 1), metodologicznym (rozdział 2) i empirycznym (rozdział 3). Na podstawie pytań, mgr Dariusz Piesio formułuje hipotezy (przypuszczenia badawcze), które poprzedza wzmianką o eksploracyjnym charakterze badania. W opisie przyjętego modelu Autor dodaje osiem pytań szczegółowych, a następnie podaje cele badawcze. Ich analiza pozwala na wniosek o logicznym wynikaniu z uprzednio sformułowanych założeń, a całość tworzy odpowiednią podstawę do zastosowanych metod badawczych. Występujące cele dotyczą badań, czyli ich osiągnięcie ma umożliwić odpowiedzieć na sformułowane pytania. Sposób ich zapisu ze względu na brak odpowiedniej interpunkcji (strona 114) jest nieprecyzyjny (3 vs 4 cele).

Przedstawione na stronach 113–115 uzasadnienie dotyczące problemu i wywodzenia z niego szczegółowych pytań badawczych oceniam jako poprawne, dające odpowiednią podstawę dla przyjętej strategii badania.

4. Ocena podejścia badawczego

Podejście badawcze bazuje na podłużnym wielokrotnym studium przypadku. Jego wybór jest jak najbardziej właściwy, co też Autor szczegółowo wyjaśnia w punkcie 2.4.2. Natomiast całość podejścia badawczego rozpoczyna analiza literatury przedmiotu, którą Autor umieścił w rozdziale 1. Mgr Dariusz Piesio poprawnie wskazuje na podstawie dokonanego przeglądu obecnego stanu wiedzy na luki badawcze, w tym tę najważniejszą dla rozprawy dotyczącą niewielkiej liczby badań na temat ewolucji franchisingu (strona 88). Analiza agend przyszłych badań i luk badawczych pozwoliła zatem na dookreślenie problematyki badania.

Punktem wyjścia dla badań było przyjęcie modelu teoretycznego wywodzącego się z podejścia systemowego w ujęciu Aleksandra A. Bogdanowa (tektologia) i Russela A. Ackoffa (systemowe ujęcie organizacji). Trafnie mgr Dariusz Piesio wyjaśnia dlaczego akurat te koncepcje teoretyczne wybrał jako podwalinę dla modelu działania systemu franchisingowego (rysunek 2, strona 108), a następnie modelu ewolucji systemu franchisingowego (rysunek 3, strona 111 dla pojedynczego etapu i rysunek 4, strona 112 dla kilku etapów).

Opis przebiegu badania, w tym jego założeń, wyjaśnienie charakteru podłużnego studium przypadku przedstawiono na stronach 115–139. Nie chcąc powtarzać zapisów Autora, odniosę się jedynie do najistotniejszego z punktu widzenia oceny podejścia badawczego planu badania i związanych z tym uzasadnień. W mojej opinii w punkcie dotyczącym wyjaśnienia osadzenia badań w danym paradygmacie bardzo szczegółowo przytaczano podstawowe informacje na temat podstaw epistemologiczno-metodologicznych badań, paradygmatów, warstw badań itp., które są istotne przy budowie podejścia badawczego, ale mniej ważne dla samych badań nad ewolucją systemów franchisingowych. Przykładem powyższego jest wyjaśnienie pochodzenia studium przypadku na stronie 121, czy też podana definicja wywiadu osobistego ze strony 125. Dla stwierdzenia poprawności przebiegu badań empirycznych w zupełności wystarczy punkt 2.4.3, który ewentualnie można by wzbogacić o odnośniki do ogólniejszych, metodologicznych kwestii. Opis ten jest w pełni wyczerpujący i na jego podstawie można sformułować wniosek o poprawności metodologicznej przyjętej formuły badawczej.

Zebrane dane, których proces gromadzenia został wyjaśniony w tabeli 11 na stronie 136 zostały omówione zgodnie z techniką dopasowania do wzorca (*pattern matching*). W szczególności dotyczy to analizy historii systemów franchisingowych, etapów ich ewolucji, poziomu ewolucji, modelu VSR (*variation* – różnicowanie, *selection* – selekcja, *retention* – zatrzymywanie). Patrząc przez pryzmat pozyskanych danych, w tym na techniki ich zbierania, uwagę zwraca korzystanie z informacji pozyskanych od franchisingodawcy. O tym ograniczeniu Doktorant wspomina, jak i o innych na stronach 255–256.

Moja ocena przyjętego przez mgr Dariusza Piesio podejścia badawczego jest pozytywna. Ocenę swą opieram na analizie opisów przyjętej procedury, zestawiając ją z trafnością

wewnętrzna (dopasowanie do wzorca), teoretyczną (przyjęte rozumowanie oparte na danych zgromadzonych za pomocą różnych metod, wśród których wymienia się: analizę dokumentacji organizacyjnej, wywiady, obserwacje uczestniczące i nieuczestniczące) i zewnętrzną (uzasadnienie wyboru podłużnego studium przypadku). Nieco słabiej w tej ocenie wypada kryterium rzetelności, w którym uwzględnia się dostępność do bazy danych, podawania rzeczywistych nazw badanych podmiotów, respondentów, itp.

5. Ocena merytoryczna pracy

Praca podejmuje zagadnienie identyfikacji ewolucji systemów franchisingowych w Polsce na podstawie badań zrealizowanych w formule podłużnego wielokrotnego studium przypadku. Uzasadnienia poszczególnych wątków Autor lokuje już na początku rozprawy, we Wstępie, zwracając uwagę na znaczenie franczyzy we współczesnej gospodarce krajowej i światowej. Dobrze argumentuje zastosowane metody w odniesieniu do cząstkowych zagadnień ujętych w tabeli 1 na stronie 12, choć niektóre z nich mają charakter uniwersalny, niewymagający specjalnego wyróżnienia.

W pierwszym rozdziale mgr D. Piesio dokonuje przeglądu literatury przedmiotu, wykazując się jej znajomością, oraz umiejętnością analizy treści źródeł wtórnych. Rozdział ten stanowi teoretyczne wprowadzenie, ukazujące bieżący stan wiedzy na temat franchisingu wraz z określeniem kierunków dalszych badań. Jego kwintesencją są zidentyfikowane luki badawcze, które stanowiły punkt wyjścia w realizacji własnego programu badawczego Autora. Pragnę w tym miejscu zwrócić uwagę na przeprowadzoną systematyczną analizę definicji, którą Doktorant zamieścił w załączniku nr 2. Mgr D. Piesio, wykorzystując technikę kodowania, przedstawił własne, autorskie określenie jak rozumie w rozprawie doktorskiej franchising.

Kolejny rozdział ma również charakter teoretyczny co wyraża się w dokonanym przeglądzie podejść, teorii, metod dotyczących ewolucji systemów franchisingowych, ale także i mających charakter metodologiczny o czym wspomniano już w niniejszej recenzji. Podobnie jak w przypadku rozdziału 1 i tu wykorzystano odpowiednią pod względem zgodności z tematem literaturę przedmiotu, charakteryzując kluczowe terminy związane z podejściem ewolucyjnym (2.1) i systemowym (2.2). W rezultacie otrzymujemy rozdział dokładnie wyjaśniający przyjętą metodykę badania.

Warstwa teoretyczna rozprawy, do przygotowania której wykorzystano poprawnie dobraną literaturę przedmiotu, z różnicowaną w swej formie, w tym prawie $\frac{3}{4}$ z wykorzystanych źródeł stanowiły pozycje anglojęzyczne, uwzględniającą klasyczne i współczesne teksty na temat franchisingu i przyjętych podejść, dając wystarczające podstawy do pozytywnej oceny umiejętności dokonywania kwerend, analizy terminów, znaczeń i formułowania na tej podstawie adekwatnych wniosków.

Część empiryczną zawiera rozdział 3. Przypadki w nim ujęte są przedstawione zgodnie z przyjętą strukturą w podziale na następujące wątki: charakterystyka organizacji i prezentacja etapów ewolucji (w różnej liczbie w zależności od przypadku), a etapy ewolucji zgodnie z podziałem na: otoczenie/organizacja, akcja/reakcja, cele, funkcjonalny podział pracy, więzi, kontrola i kierownictwo. Opis każdego przypadku kończą wnioski.

Za przydatne rozwiązanie z punktu widzenia czytelności opracowania uznaję grafikę ilustrującą oś czasu, na której naniesiono główne zmiany w otoczeniu, organizacji i systemu franchisingowego dla każdego przypadku. Rozdział oceniam pozytywnie jako dobrze przygotowaną prezentację wyników badania wraz z ich omówieniem.

Jego kontynuacją jest rozdział kolejny, czwarty zawierający dyskusję wyników, wnioski i podsumowanie. Autor w pierwszej kolejności przedstawia syntezę badań (w rozbiciu na dwie perspektywy, które nazywa Ewolucja I, pkt. 4.1.1 i Ewolucja II, pkt. 4.1.2), choć równie dobrze ten punkt mógłby stanowić zakończenie części empirycznej, właśnie w takiej formie jako jego podsumowanie. Do syntezy wyników badania wykorzystał przyjęty model ewolucji systemu franchisingowego.

Następnie mgr Dariusz Piesio odpowiada na sformułowane pytania badawcze, a swoje wnioski opiera na danych zebranych z wywiadów, odwołując się do odpowiednich punktów scenariusza wywiadu, ale także posługując się stosowną literaturą. Pozwala mu to na sformułowanie twierdzeń (propozycji), które łącznie ujęte tworzą podstawy dla teorii ewolucji systemów franchisingowych odpowiedniej dla badanego okresu z wyszczególnieniem przyjętych modeli. Szkoda, że Autor nie pokusił się o zestawienie ich w jednym miejscu, na przykład w formie tabeli. Uwagę zwraca nieostry sposób zapisu propozycji z uwzględnieniem czasownika modalnego sugerującego możliwość wystąpienia danego zjawiska. Ponadto Doktorant proponuje model projektowania systemu franchisingowego, choć wymienione obszary (strona 242) i skrótowy jego opis, powinno się określić mianem wytycznych dla projektowania takiego systemu.

Dobrym zabiegiem jest pozostawienie w podsumowaniu „zagadnień poza scenariuszem”, co wskazuje na dodatkowe kwestie jakie wyniknęły w trakcie badań. Może to być potraktowane jako niekonsekwencja w realizacji przyjętej procedury badawczej z perspektywy przyjętych celów badawczych, ale właśnie takie nieprzewidziane na etapie badania wątki, wzbogacają uzyskane rezultaty.

Na tle sformułowanych ograniczeń pojawiają się pytania o kryteria (obszary) dojrzałości franchisingu, które mogłyby służyć określeniu stanu rozwoju tej formy prowadzenia działalności gospodarczej w różnych krajach i o pogłębienie badań o dane pochodzące od innych podmiotów uczestniczących w otoczeniu organizacji franchisingowych.

Podsumowując ocenę merytoryczną rozprawy stwierdzam, że część teoretyczna świadczy o tym, iż mgr Dariusz Piesio zebrał literaturę przedmiotu dobraną do podjętego w pracy tematu, a na podstawie jej analizy sformułował adekwatne wnioski, posługując się poprawnym językiem opisu. Część empiryczna zarówno w rozdziale dotyczącym zbierania danych, a następnie ich analizy, ukazuje, że Autor potrafi na ich podstawie przedstawić szczegółowe uzasadnienie dla sformułowanych wniosków i propozycji, poprawnie argumentując konkluzje.

6. Ocena formalna pracy

Całość rozprawy przygotowana jest poprawnie edytorsko, choć zdarzają się niedociągnięcia w interpunkcji, składzie list, czy też językowe. Elementy graficzne, do których zaliczam tabele, schematy, wykresy, są opracowane właściwie. Język rozprawy jest

zrozumiały: Autor posługuje się poprawnie terminologią z zakresu ewolucji systemów franchisingowych. W rezultacie mgr Dariusz Piesio potwierdza, że posiada umiejętność redakcji złożonych opracowań i stosowania odpowiedniego języka do wyjaśnienia wieloaspektowych zjawisk gospodarczych.

7. Konkluzja

Podjęty temat ewolucji systemów franchisingowych w Polsce w latach 1990–2016 przez mgr Dariusza Piesio został opracowany na podstawie diagnozy istniejącego stanu wiedzy zidentyfikowanego dzięki analizie dobrze dobranej literatury przedmiotu, z wykorzystaniem adekwatnej podstawy teoretyczno-metodologicznej przyjętej do wyjaśnienia danych zebranych w toku stosownej procedury badawczej. Mgr D. Piesio w sposób kompetentny omawia zagadnienia związane z etapami ewolucji systemów franchisingowych w Polsce na podstawie podłużnego wielokrotnego studium przypadku. W rozprawie udzielił trafnych odpowiedzi na pytania badawcze, odpowiednio dobierając argumenty, przy jednoczesnej świadomości ograniczeń metodologicznych badania. Dodatkowy walor rozprawy ma związek z jej znaczenie dla praktyki, ponieważ mgr Dariusz Piesio przyczynia się do lepszego zrozumienia zjawisk w obrębie systemów franchisingowych w Polsce z perspektywy ewolucyjnej.

Poszczególne oceny cząstkowe głównych elementów opracowania, pozwalają na stwierdzenie, że recenzowana rozprawa doktorska pt. „Ewolucja systemów franchisingowych w Polsce” przygotowana przez mgr. Dariusza Piesio stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, potwierdza umiejętność samodzielnego przeprowadzania badań, a także świadczy o posiadaniu odpowiedniej wiedzy teoretycznej z zakresu nauk o zarządzaniu. W konsekwencji recenzowana rozprawa spełnia wymogi określone w Ustawie o stopniach i tytule naukowym. Dlatego występuję z wnioskiem do Wysokiej Rady Wydziału Zarządzania, Uniwersytetu Warszawskiego o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

Marek Piłchowski

Kraków, 7 marca 2018 r.